

'Harvard is ook niet in één dag gebouwd'

Elite-universiteiten volgens Beiers model

Achtergrond - 19 april 2005

(19 april 2005) De Duitse bondsregering en de deelstaatsregeringen hebben nog geen consensus bereikt over de vorm waarin het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek in Duitsland op een hoog internationaal niveau moet worden gebracht. Het plan van de bondsregering om een aantal Duitse universiteiten tot [elite-universiteit](#) te transformeren, stuit op verzet van de christen-democratische deelstaten. Dat wil niet zeggen dat deze deelstaten principieel tegen elitevorming zijn. Beieren bijvoorbeeld stimuleert al geruime tijd de ontwikkeling van eliteprojecten. Een recent verschenen rapport laat zien dat dit beleid zijn vruchten afwerpt. Een gesprek over de successen en knelpunten van de Beierse wetenschapspolitiek met dr. Christoph Parchmann, woordvoerder van het Beierse ministerie voor Wetenschap, Onderzoek en Kunst.

Volgens het begin deze maand verschenen rapport van de commissie Wissenschaftsland Bayern 2020 bestaan in Beieren goede voorwaarden voor wetenschappelijk onderzoek, al blijven er nog genoeg mogelijkheden tot verbetering. De commissie onder leiding van filosofieprofessor Jürgen Mittelstraß had de opdracht een lange-termijnbeleid voor het Beierse wetenschappelijk onderzoek te ontwerpen, zonder daarbij het huidige systeem ingrijpend te veranderen. De adviezen die de commissie gaf: concentratie van succesvolle onderzoeksgebieden en samenwerking tussen onderzoeksinstellingen zonder deze in hun organisatie aan te tasten.

Structuren

De commissie Mittelstraß heeft in feite een alternatief ontworpen voor het plan van federaal onderwijsminister Edelgard Bulmahn (SPD) om maximaal tien Duitse universiteiten met behulp van grote financiële investeringen tot [elite-instituten](#) te bevorderen. Dit plan werd afgelopen donderdag na aanvankelijk veelbelovende onderhandelingen door de minister-presidenten van de door de CDU geregeerde

deelstaten verworpen.

De Beierse regering ziet zich door het Mittelstraß-rapport in haar mening bevestigd dat het oorspronkelijk Amerikaanse concept van elite-universiteiten niet zomaar naar Duitsland verplaatst kan worden. Woordvoerder Christoph Parchmann: "De structuren voor onderwijs en onderzoek aan Amerikaanse universiteiten zijn volkomen anders dan hier. Kijk alleen al naar het enorme eigen vermogen waarover elite-instituten als Harvard en Yale beschikken. De commissie Mittelstraß had de opdracht om te onderzoeken hoe kwaliteit en efficiëntie van het wetenschappelijk onderzoek in Beieren op lange termijn geoptimaliseerd kunnen worden - binnen de huidige structuren."

Randvoorwaarden

Het onderzoek van de commissie omvatte niet alleen de universiteiten, maar ook andere onderzoeksinstellingen. Alles bij elkaar ziet het rapport in Beieren een groot potentieel voor kwalitatief hoogstaand onderzoek. Volgens Parchmann is dit ontstaan door een actief samenspel tussen de deelstaatregering en de verschillende onderzoeksinstellingen. "Het criterium van de commissie was in de eerste plaats het niveau van het onderzoek. De laatste jaren heeft Beieren in goede randvoorwaarden geïnvesteerd. Afgelopen herfst bijvoorbeeld is het Elitenetwerk Bayern opgericht. Universiteiten kunnen met bestaande projecten - bijvoorbeeld *Graduate Schools* of onderzoekscentra - solliciteren om deel uit te maken van dit netwerk. Goede initiatieven worden zo beloond met financiële ondersteuning en de toegang tot de expertise van andere excellente onderzoeksprojecten. De nadruk ligt op de diversiteit van de deelnemende projecten. Er doen instituten van allerlei pluimage aan mee. Alleen al gezien de kwaliteit van niet-universitaire onderzoeksinstellingen, is het onrealistisch om elitevorming uitsluitend aan universiteiten te stimuleren."

De investeringen in het onderzoek vinden automatisch hun weerslag in het onderwijs, aldus Parchmann: "Als een universiteit goede professoren aan zich weet te binden, dan trekt dat ook goede studenten aan. Vanzelfsprekend worden in deze situatie hoge eisen gesteld aan de studenten. Daar staat tegenover dat Beierse opleidingen bij latere werkgevers goed zijn aangeschreven."

Speerpunten

Het rapport van de commissie Mittelstraß signaleert daarnaast een aantal verbeteringsmogelijkheden. Zo zou een betere samenwerking tussen de verschillende onderzoeksinstellingen en de concentratie van universiteiten op bepaalde speerpunten de kwaliteit van het onderzoek enorm vergroten.

Parchmann: “Daarmee bedoelt de commissie niet dat de universiteiten lukraak hun kleine vakgebieden moeten schrappen. De diversiteit van het aanbod moet zijn gewaarborgd. Maar als alle universiteiten een bepaald vak aanbieden, dan is het onmogelijk dat het onderzoek overal een even hoog niveau bereikt. Dan is het toch beter als elke universiteit haar middelen gebruikt voor de vakken waar zij sterk in is. En iedere universiteit heeft haar specialiteiten. Daarom is het ook onzinnig om een paar universiteiten ineens tot elite te verklaren en de rest niet.”

Prijskaartje

Verder kampt Beieren net als andere Duitse deelstaten met een enorm financieringstekort. Bovendien is ook in deze deelstaat de gemiddelde studieduur te lang en het percentage studenten dat zonder diploma de universiteit verlaat te groot. Volgens Parchmann een reden te meer om met goede randvoorwaarden zoveel mogelijk gemotiveerde studenten te lokken.

Het rapport-Mittelstraß maakt echter ook duidelijk dat aan de verbetering van onderwijs en onderzoek een prijskaartje hangt. Volgens Parchmann is de overheid bereid om in goed onderwijs en onderzoek te investeren. Maar ook studenten moeten in de buidel tasten: “De Beierse regering wil komend jaar het budget van de universiteiten verhogen. Maar [de invoer van collegegeld](#) is onvermijdelijk. Dat geld zal overigens in zijn geheel in het hoger onderwijs geïnvesteerd worden. De verwachting is bovendien dat betalende studenten sneller en effectiever studeren”

Hervormingen

Het Beiers regeringsbeleid wordt gekenmerkt door een mengeling van conservatisme - wat het in stand houden van bestaande structuren betreft - en hervormingsdrang - waar het de herstructurering van afzonderlijke vakken en impopulaire maatregelen als het heffen van collegegeld betreft. “In de huidige situatie,” concludeert Parchmann, “is het mogelijk en wenselijk om het percentage hoger opgeleiden onder de bevolking te verhogen en het aanbod van de universiteiten te verbeteren. Deze doelstelling geeft geen aanleiding tot revolutionaire institutionele hervormingen - Harvard en Yale zijn ook niet in één dag gebouwd. Maar we kunnen het ons ook niet permitteren om op staatskosten een romantische schijnidylle te blijven financieren.”

Het wetenschapsbeleid in de christen-democratische deelstaten heeft niet alleen voorstanders. Vertegenwoordigers van vooraanstaande federale onderzoeksorganisaties zijn verontwaardigd over de blokkade van Bulmahns voorstel, dat hen grote overheidsinvesteringen in het vooruitzicht had gesteld. De

voornaamste zorg van de Beierse studenten daarentegen betreft de invoer van collegegeld: woordvoerders van de Allgemeine Studierendenausschuß (AstA) van de universiteit München vrezen een sociale tweedeling in het hoger onderwijs en kondigen demonstraties aan.

Carina de Jonge is germaniste en promoveert momenteel in München.

[Homepage van het Beiers ministerie van Wetenschap, Onderzoek en Kunst met het Mittelstraß-rapport als PDF-bestand](#)

[Homepage van de studentenvertegenwoordigers in München](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/1953/harvard-is-ook-niet-in-een-dag-gebouwd>